

УДК 811. 133. 1 ' 36 : 070

DOI 10.31651/2076-5770-2019-1-80-84

ПАЛІЙ Василь Павлович,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики німецької та французької мов Рівненського державного гуманітарного університету

e-mail: vasilpaliy@ukr.net

ORCID 0000-0002-8782-3602

ШЕВЧЕНКО Ольга Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики німецької та французької мов Рівненського державного гуманітарного університету

e-mail: chernyakolala86@gmail.com

ORCID 0000-0001-6899-7335

ФУНКЦІЇ НАРАТИВНОГО ІНФІНІТИВА В ДИСКУРСІ ФРАНКОМОВНОЇ ПРЕСИ

Стаття присвячена дослідженню та вивченню функцій наративного інфінитива в текстах франкомовної преси. Застосування інфінитива в журналістському дискурсі, який відповідає редакційним стандартам, дозволяє виявити різні аспекти цитованих висловлювань та форм непрямой мови. Вживаючи інфінитив як редакційний засіб, автор часто переходить від «монстеризації» тексту до алюзивного висловлювання, і навпаки, адже інфінитив легко супроводжує процес наративізації непрямих висловлювань. Використовуючи наративний інфінитив, спостерігаємо підкреслення конкретних рамок події, ця форма супроводжує сюжетний поворот у розповіді, перехід між двома твердженнями або зміну послідовності непрямих повідомлень.

***Ключові слова:** наратив, інфінитив, наративний інфінитив, дискурс, тексти новин, французька преса, лінгвістика.*

Постановка проблеми. У французькій лінгвістичній науці «наративний» інфінитив як специфічна словесна формула вивчався відомими вченими та дослідниками в галузі дискурсу та лінгвістики тексту. Зокрема, дослідники трактують таку граматичну форму як «особливий випадок» використання інфінитиву, лінгвісти, як контекстуальну формулу актуалізації події (Г. Почепцов, Енглеберт, Тортерат, Соссюр, Кор-Шахін). Багато авторів підкреслюють його наративні та експресивні характеристики, наголошуючи на його предикативній якості об'єднувати кілька синтаксичних форм у тексті [8, 13, 14]. Вживання інфінитива в мові французької преси викликало окремі коментарі науковців, які підтвердили, що використання такої форми не може бути ознакою якоїсь архаїки [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У щоденній пресі небагато є статей, які б не повідомляли про висловлювання або дії третьої особи у вигляді прямої або непрямой мови, у формі наративного дискурсу, або прямого «вільного висловлювання». Репрезентативність мовних явищ, з точки зору аналізу дискурсу, чітко виявляється в контексті непрямой повідомлення (мови) а присутність інфінитива в газетному тексті свідчить про конкретний випадок естетизації цитування.

Хоча деякі граматисти трактують наративний інфінитив як «історичний» або як прояв архаїзму (І. Ткаченко, М. Аріве, Ф. Гаде et М. Гальміш, Гревіс), це утворення часто зустрічається в конкретних типах корпусів французької мови (художні романи, оповідання, сатиричні новели, газетні публікації). Ця дієслівна форма найчастіше вживається зі сполучником *et*, який передує інфінитивній синтагмі у схемі *додаток – актант- прийменник*, де актант може набувати еліптичного вираження. Слід також зазначити, що, на відміну від актанта, прийменник *de* (його інколи називають «детермінантом» дієслова) є обов'язковим, і в сучасній французькій мові співіснує з прийменником *et*, сприяючи його ролі часового

маркера: «*Une idée!... »*, *grommela Maigret en serrant de ses dents le tuyau de sa pipe. Et la jeune fille, alors de s'écrier, en détresse: «Je vous jure, monsieur le commissaire, que je ne savais plus ce que je faisais!»* [16, с. 180]. Майже у всіх варіантах вживання наративний інфінітив підкреслює конкретні рамки події, ця форма супроводжує сюжетний поворот у розповіді, перехід між двома твердженнями або зміну послідовності непрямих повідомлень. Лінгвіст А. Енглеберт вважає цю форму дієсловним зворотом, який має щонайменше одного оператора, а його пасивний стан та заперечна форма не виражаються [5]. Постійне використання сполучника *et* в передвербальному положенні демонструє його здатність до конкатенації (зчіплення) між підрядними безсполучниковими реченнями. В структурі розповідного тексту таку функцію інфінітиву варто розглядати в рамках міжфразових та міжактантних зв'язків, оскільки «сполучники зазвичай виступають в ролі особливих регуляторів» [13]. В дієгезисі тексту, зокрема в описах, наративний інфінітив виконує предикативну функцію, стоїть на межі сурядних зв'язків та впливає, як і прислівник *alors*, на хронологію подій у структурі тексту.

Мета статті: дослідити та вивчити функції наративного інфінітива в текстах франкомовної преси. Окрім того, застосування інфінітиву в журналістському дискурсі, дає змогу виявити різні аспекти цитованих висловлювань та форм непрямих висловлювань.

Виклад основного матеріалу. Дослідники мови французької преси та граматики-історики вважають, що наративний інфінітив відіграє роль дистрибутора непрямих висловлювань та корелює перехід між частинами тексту з різним статусом, а саме: *розповідь – непряма мова, непрямий стиль – прямий*. В такому випадку сполучник *et* відіграє дещо руйнівну роль, розмежовуючи різні висловлювання та підсилюючи послідовне значення інфінітива. Яскраві лінгвістичні характеристики цього способу приваблюють редакторів, коментаторів, блогерів та дописувачів. Як квазіномінальна форма дієслова інфінітив вказує на невизначений момент мовлення, коли автор не тільки описує факти щоденного життя суспільства – він стає оповідачем та майже прозаїком. Наративний інфінітив подає подію у формі спеціального тексту, на відміну від більшості актуальних публікацій (надзвичайні події, поправки, підбірка матеріалу, анонси, резюме історичних подій). Слід відзначити властивість інфінітива як перехідного маркера, адже ця форма бере участь у синтагматичному розмежуванні частин речення, наголошує на ключових елементах вербального висловлювання, закінчуючи непряму мову: «*Même pragmatisme à l'Unsa: «Nous sommes davantage engagés dans une campagne d'opinion que de mobilisation réelle sous forme de grève», confirme Patrick Gonthier qui évoque un « réalisme et une lucidité à l'Education nationale face à un gouvernement qui annonce la rigueur »*. *ET DE POURSUIVRE: «On ne peut pas se permettre d'avoir des actions incomprises et non réussies. Les gens ne baissent pas les bras, mais ne veulent pas manifester pour manifester. Il faut que ce soit utile»* [6, с. 26]; «*Ainsi s'en prend-il hier sur France Inter à «l'esprit de cour qui galope»: «Ce n'est pas quand vous êtes entouré de béni-oui-oui, de cire-pompes et de courtisans que vous faites avancer un pays»*. *ET D'ENFONCER LE CLOU: «Le Bourgeois gentilhomme c'est toujours celui qui se met en scène», assène-t-il»* [12, с. 6]. Можливість наративного інфінітиву впливати на структуру та змістову наповненість тексту можна проілюструвати таким прикладом: «*Le problème de l'Afrique, leur a-t-il dit, c'est qu'elle vit trop le présent dans la nostalgie du paradis perdu de l'enfance. Ce grand continent qui «a tout pour réussir, ne réussit pas, parce qu'il n'arrive pas à se libérer de ses mythes»*. *ET NICOLAS SARKOZY D'EN APPELER à une «Renaissance africaine» qui passe par une ouverture au monde»* [10]. Крім висловлювання автора (Ніколя Саркозі), подається коментар журналіста, який представляє подію. Такий тип цитування свідчить не тільки про поступове нівелювання висловлювання, а й про присутність прихованої оцінки. В цьому прикладі, апіорі, важко визначити кому належить підрядне висловлювання після цитованого сегмента та в якій мірі позиціонується редакторська оцінка. Така невизначеність є ще більш експліцитною, коли журналіст виступає з прихованою оцінкою, використовуючи «змішаний» дискурс: «*Oeil pour oeil, dent pour dent. Le 19 juillet, NRJ a accusé le CSA de favoriser Fun Radio dans les nouvelles attributions de fréquences FM. Dans une lettre ouverte, envoyée à la*

presse, le président du directoire du groupe NRJ, Marc Pallain, se plaignait également de ne pas pouvoir se développer en Allemagne, alors que le groupe allemand Bertelsmann, propriétaire de Fun, avait la voie libre en France. ET DE SOLLICITER une audience auprès du président de la République qui ne semble pas pressé de donner suite» [11]. В цьому випадку майже неможливо визначити роль сегмента, актуалізованого інфінітивом: містить він непряме висловлювання чи коментар редактора. Ці зразки достатньо чітко дають можливість поступово використати фрагмент речення та за допомогою деяких елементів вставити в цитоване висловлювання, наголошуючи на важливих моментах, які надають повідомленню характеру справжньої події. Газетна стаття, як соціалізований твір, дає можливість читачеві зрозуміти різницю між описом і коментарем, засвоїти принцип функціонування непрямих висловлювань в тексті. В газетних текстах, де інфінітив виконує перехідну функцію, наступні речення є логічним продовженням непрямої мови. Таким чином, за допомогою інфінітиву редактор загострює увагу на висловлюванні дописувача, яке набуває ознак як сентенції, так і анонсу. Навіть якщо мова йде про залучення тексту іншого автора, журналіст вибирає ті мовні синтагми, які, на його думку, підкреслюють авансовані думки.

Слід відзначити дві рекурентні характеристики наративного інфінітиву у текстах щоденних повідомлень: з одного боку, інфінітив з'являється у реченні як висновок, з іншого боку, читач потрапляє у міжособистісний контекст зі спростуваннями та заперечними зворотами на ілокутивному полі: *«Lorsqu'on demande à des jeunes où ils se sont bagarrés pour la dernière fois, c'est le plus souvent pendant ou après un match », explique l'auteur de l'étude, pour qui « l'image du sport a changé. C'est l'argent facile, l'usage de produits dopants et la triche dans la compétition». ET SÉBASTIEN ROCHÉ DE POINTER des valeurs communes au sport et à la délinquance: engagement physique, rapidité gestuelle, impulsion...» [4].* Приклад свідчить про експліцитний вплив інфінітиву, який прямо чи непрямо завершує кумулятивне перерахування, а дієслово-індуктор демонструє слабшу значеннєву властивість.

Деякі приклади вживання наративного інфінітиву в газетних публікаціях мають безапелятивний характер та інтенсифікують висловлювання: *«A deux échoppes de là, Adama, spécialiste des masques africains, s'étonne de la coupe du «petit Africain perdu dans la nature». Un crâne pratiquement rasé avec des mini-touffes de cheveux teintes en blond. «Ça, on peut pas au Mali, c'est une question d'éducation », répète-t-il. Mais le jugement local n'atteint guère Demba. Bien au contraire. «Ici, par le regard des autres, je me sens plus français qu'à Auber», savoure-t-il. ET LACINA DE CONCLURE: «Ça se voit trop sur notre tête qu'on n'est pas du coin» [3].* Окрім інтенсифікації та драматизації, така конструкція надає статті форми тексту на фоні комплексу риторичних зв'язків. Автор не тільки виділяє основну тему, але й передбачає можливість відповіді реципієнта, ведення діалогу, можливість спростування фактів, тобто певну кількість елементів, які сприяють реалізації редактором сценічної репрезентації непрямих висловлювань. Проведений аналіз на основі корпусу щоденних франкомонних газет за період з 2005 по 2007 роки свідчить, що нарративний інфінітив постійно супроводжує полемічну тональність політичних дебатів та суперечок. В такому контексті особливо значущим є вибір дієслів, які виражають такі інтенції, наприклад: *pointer, affluer, enfoncer (le clou), prévenir, (en) appeler, rappeler, engager, dénoncer, déplorer, marteler, (s'en) prendre (à), et à bien des égards, ajouter.*

Висновки та перспективи дослідження. Наративний інфінітив сприяє перетворенню непрямого висловлювання на справжнє дискурсивне явище, яке набуває характеру моделі-зразку, створює основу для діалогу, інтенсифікує цитоване висловлювання, робить його більш яскравим надаючи йому іншого змісту. Частота вживання інфінітиву у цитованих висловлюваннях корпусу дослідження досягає 100%; коли засоби цитування не є експліцитними – 93% (з врахуванням деяких прямих реплік). Провівши аналіз мовних одиниць з нарративним інфінітивом у щоденній франкомонній пресі, стає очевидним що ця форма тісно пов'язана з непрямою мовою і в більшості випадків є особливим засобом цитування. Підрахунок засвідчив, що прямі та змішані висловлювання налічують 33%, розповідні – 27%, «відкриті» висловлювання 26%, непрямі висловлювання 11,5%, і, так звані «прямі вільні» висловлювання 2,2%. Враховуючи «відкриті» та «вільні» цитати у

проаналізованих зразках, повний обсяг прямої мови налічує 61,5% одиниць. Такі цифри підтверджують думку дослідника С. Марнета, який зазначав, що «... коли висловлювання подаються інколи як події, то самі події також набувають форми висловлювань» [9, с. 51]; «... непряма мова передбачає відносно одноманітний фон порівняно з експресивністю прямої мови або змішаного дискурсу» [9, с. 59]. Такі співвідношення нарративного дискурсу пояснюють його спільне вживання з «класичними» формами нарративного інфінітиву. Інфінітив перетворює цитований текст на розповідь, сприяє активізації висловлювань, включає їх в тему дієгезису, надаючи майже драматичних ознак. Вживаючи інфінітив як редакційний засіб, автор часто переходить від «монстеризації» тексту до алюзивного висловлювання, і навпаки, адже інфінітив легко супроводжує процес нарративізації непрямих висловлювань. Крім того, можна відзначити рівень градуїзованості між явищем нарративізації, прихованої та відкритої оцінки, активізації, інтенсифікації та драматизації дискурсивної події. Така градуїзованість сприяє процесу «стирання» ознак розповіді. Вживання інфінітивної форми в такому плані є не випадковим: адже вона не визначає ні час, ні особу, позбавляє висловлювання від конкретних часових меж, надаючи йому, принаймні частково, певної історичності. В зв'язку з тим, що інфінітив є позафлексійною формою, він применшує важливість особових ознак та знеособлює саме висловлювання. Перспективним є продовження досліджень вживання інфінітива в інших типах корпусів, зокрема на зразках наукових текстів для виявлення співвідношень цієї форми в прямих та непрямих висловлюваннях. З іншого боку, довершений лексикометричний аналіз інфінітивних форм у друкованій франкомовній пресі дозволить певним чином підтвердити або спростувати полемічний характер таких зворотів.

Список використаної літератури

1. Почепцов Г. Г. Когнітивні підходи до аналізу інформаційного простору [Електронний ресурс] // Media sapiens. – URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/11418>.
2. Ткаченко І. А. Наративний код як засіб інтимізації образу автора // Матеріали науково-практичної конференції «Лінгвістика ХХ століття: здобутки та перспективи» // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: зб. наук. праць / ред. проф. В. Олексенко та ін. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2017.
3. «Aujourd'hui en France» 12 août 2007, art. «Vivre mieux»
4. Jean-Claude Seguin, art. dans le Journal du Centre du samedi 15 janvier 2005 (p. 20), à la rubrique «On en parle»
5. Englebort, A. L'Infinitif dit de narration. Paris: Duculot, 1998. (Champs linguistiques).
6. Isabelle Moreau. La Tribune du mercredi 5 septembre 2007, art. p. 26.
7. Lèbre M. Remarques sur le fonctionnement des énoncés rapportés au discours direct dans les entrevues. Cahiers du Crelef 35. – 1993. – P. 35–51.
8. Longrée D., Luong X. Temps verbaux et linéarité du texte: recherches sur les distances dans un corpus de textes latins lemmatisés. Corpus 2, La distance intertextuelle. <http://corpus.revues.org/document33.html>.
9. Marnette S. L'Effacement énonciatif dans la presse contemporaine. Langages 156. Paris: Larousse, 2004. – P. 51–64.
10. Mouillaud M. Le Journal, un texte sous tension. Textologie du Journal (Cahiers de Textologie 3). P. Rétat (sous la dir. de). Paris: Minard, 1990. – P.141–155.
11. Rabatel, A. 2002. Le Sous-énonciateur dans les montages citationnels: hétérogénéités énonciatives et déficits épistémiques. Enjeux 54. p. 52–66.
12. Rosalie Lucas. Le Parisien du jeudi 06 septembre 2007, art. p. 6.
13. Rossari C., Les Adverbes connecteurs: vers une identification de la classe et des sous-classes. Cahiers de Linguistique française 24. – 2002. – P.11–43.
14. Sandfeld K Syntaxe du français contemporain (L'Infinitif). Publications romanes et françaises LXXXIII. Genève: Droz, 1978.
15. Saussure L. (de), Sthioul B. Interprétations cumulative et distributive du connecteur *et*: temps, argumentation, séquençement. Cahiers de Linguistique française 24. – 2002. – P. 293–314.
16. Simenon G. Chien jaune, XI, P.P., 1976. – 180 p.

References

1. Pocheptsov, G. G. *Cognitive approaches to the analysis of information space* [Electronic resource]. Media sapiens. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/11418>. (in Ukr.)
2. Tkachenko, I. A. (2017). Narrative code as a means of intimizing the author's image. Materials of the scientific-practical conference "Linguistics of the twentieth century: achievements and perspectives". *Scientific Bulletin of the Kherson State University. Series "Linguistics": Coll. sciences works* / ed. prof. V. Oleksenko and others. Kherson: View of KSU., (in Ukr.)

3. «Today in France» 12 August 2007, art. "To live better" (p.7)
4. Jean-Claude Seguin, art. in the Journal du Center on Saturday, January 15, 2005 (p.20), under the heading "We talk about it"
5. Englebert, A. (1998). *The Infinitive says of narration*. Paris: Duculot (Linguistic Fields).
6. Isabelle Moreau. The Tribune of Wednesday, September 5, 2007, art. p. 26.
7. Lèbre, M. (1993). Remarks on the functioning of statements related to direct speech in interviews. *Cahiers du Crelef* 35, 35-51.
8. Longrée, D., Luong, X. (2003). *Verbal tenses and linearity of the text: research on distances in a corpus of lemmatized Latin texts. Corpus 2, The intertextual distance*. <http://corpus.revues.org/document33.html>
9. Marnette, S. (2004). Energetic erasure in the contemporary press. *Languages* 156. Paris: Larousse, 51-64.
10. Mouillaud, M. (1990). The Journal, a text under tension. *Textology of the Journal (Cahiers de Textologie 3)*. P. Retat (under the direction of). Paris: Minard, 141-155.
11. Rabatel, A. (2002). *The sub-enunciator in quotational montages: enunciative heterogeneities and epistemic deficits*. *Issues* 54. 52-66.
12. Rosalie Lucas. *Le Parisien from Thursday* 06 September 2007, art. p. 6.
13. Rossari, C. (2002). Connector Adverbs: Towards an identification of the class and subclasses. *Cahiers de Linguistics française*. 24, 11- 43.
14. Sandfeld, K. (1978). Syntax of contemporary French (L'Infinitif). *Romanesque and French publications LXXXIII*. Geneva: Droz.
15. Saussure, L. (de), Sthioul, B. (2002). Cumulative and distributive interpretations of the connector and: time, argumentation, sequencing. *Cahiers de Linguistics française* 24, 293-314.
16. Simenon, G. (1976). *Yellow Dog*, XI, P.P.

PALIY Vasyl Pavlovich,

candidate of pedagogical sciences, Associate Professor at the Department of German Practice and the French language of the Rivne State Humanitarian University

e-mail: vasilpaliy@ukr.net

SHEVCHENKO Olga Vladimirovna,

candidate of pedagogical sciences, Associate Professor at the Department of German Practice and French language of the Rivne State Humanitarian University

e-mail: chernyakolala86@gmail.com

**FUNCTIONALS OF NARRATIVE INFINITIVE
IN THE FRENCH-LANGUAGE PRESS**

Abstract. Introduction. *The article analyzes the functions of narrative infinitive in the french-language and its use in journalism.*

Purpose. *The author stresses on the importance of the ability to use the narratives properly in the press and to identify them in journalistic materials.*

Results. *The use of infinitive in a journalistic discourse that meets editorial standards can reveal different aspects of quoted statements and forms of indirect speech. Using the infinitive as an editorial, the author often moves from "monstersization" of the text to an illusive statement, and vice versa, because the infinitive is easily accompanied by the process of theatricalization of indirect statements.*

Conclusion. *Using the narrative infinitive, we observe underscoring the specific frameworks of the event, this form accompanies the narrative turn in the narrative, the transition between the two statements, or the change in the sequence of indirect messages.*

Key words: *narrative, infinitive, narrative infinitive, discourse, news texts, French press, linguistics.*

Надійшла до редакції 1.02.19

Прийнято до друку 12.02.19